

Azken Muga jaialdia

MUGA, KULTURAREN AGERTOKI NATURAL BILAKATUTA

JONE ALAITZ URIARTE • DANI BLANCO

Aurtengo udan ere, 2016tik egin ohi den bezala, Azken Muga arte eta kultura jaialdia antolatu dute Zarateko Lepoan, Gipuzkoako eta Nafarroako lurrek bat egiten duten lur-eremuan. Natura eta artea uztartzen dituen diziplina anitzeko jaialdia da, hilabete eta erdiz, askotariko ekintza eta programazioa antolatuz, garai bateko ohiturei balioa eman eta mugaz bestalde dauden bi herriak hurbiltzeko asmoa duen ekimen kolektibo eta parte-hartzailea. Aralarreko Natura Parkearen bihotzean kokatuta, hainbat artista, adierazpen artistiko eta publiko zabala batu ditu jaialdiak Balerdi tontorpeko basoan.

Ezkerreko orrian, Nexgraff grafitigilea. Eskuineko orrian, goialdean, Jon Iñaki Ormazabal eskultorea ezkerretara, eta Ainhoa Cenzano (Zunbeltz antzerki taldea) eskuinetara; behealdean, Alitruta musika taldea.

Mugek beti izan dute nolabaiteko izaera arbitrarioa, fikziozkoa, baina inplikazio eta ondorio erabakigarriak dakartzate. Nork ezartzen dituen, zeren arabera marrazten diren, eta finean, lurren zatiketa horrek gerora dakartzan ondorioak dira Azken Muga jaialdia sortzearen atzean dauden hausnarke-tetako batzuk. Aldi berean, pasabide, komunikabide eta kultur zubi ere izan daiteke muga, horregatik erabaki zuten kultura eta natura ardatz dituen jaialdia Zarateko Lepoan egitea, Bedaio (Tolosa, Gipuzkoa) eta Azkarate (Nafarroa) banatzen dituen apenas hiru kilometroko eremuan. Muga hori kokalekutat eta abiapuntu kontzeptualtzat hartuta, alde bateko eta besteko artistak gonbidatzen dituzte urtero, naturan esku-hartze artistikoak egin, eta bi herriak banatzen dituen muga horren inguruko hausnarketak proposatzeko. Horrela, urtez urte, kontzertuak, erakusketak, hitzaldiak eta abar antolatuz joan dira lekune natural horretan. Garai batean Zaratek truke-rako barazki eta ganadua jaisten bazuten, egun kultura eta arte adierazpenak dira herri horietako biztanleekin partekatatu nahi direnak.

“Intxaurren azpian aparka deza-kezue”, esan digu Bedaio auzoko baserri bateko andreak. Baserriko leihoak

geranio gorritz estalita ditu eta baserri ondoko ukuilu eta behitegian mugimendu bizia nabari da, nahiz eta larunbata izan. Zira jantzi eta aterkia hartu, eta maldan gora abiatu gara, Zarateko Leporantz, Gipuzkoako lurrak atzean utziz eta, gutxinaka, Nafarroarantz gerturatzten. Pare bat langa pasatu ondoren, eta tartean galdu samar ibili ostean, bidea nabariagoa egiten da eta hogeit bat minutu pasatuta ikuskatu dugu *Aundiya*, egurrezko aulki itzela, altueran ia zortzi metro dituen eta dagoeneko jaialdiaren ikur bilakatu dena. Guillermo Olmo artistak 2016. urtean egin zuen lana da eta jaialdia aurkezteko erabiltzen dute: uda aurreko hilabeteetan, Tolosaldeko eta Araitzeko herrietan egiten diren aurkezpenetara aulki erraldoia eramaten da jaialdiaren enblema gisa. Urte haue-tan guztietan, bertsolariek, musikariek eta dantzariak emanaldiak egin dituzte aulki erraldoiaren eserlekuan.

Zarateko Lepoan pagadi-baso ederra dago; pagoek bi zirkulu osatzen dituzte beraien artean eta txoko horretan antolatzen dira jarduera gehienak, zeru irekian, Aralar mendilerroaren babesean. Bertan, aurreko asteetan egin diren esku-hartze artistikoen aztarnak ikusi daitezke oraindik, guztiak ere materia naturalekin sortutakoak. Makilez osatutako harresiaren barruan ilustraziok daude,

kolore biziz tindatutako adaxkekin egindako egurrezko instalazioa ere badago, hala kortxo egindako eta zuhaitz bate-tik esekitako eskultura edo mugikaria ere. Izan ere, aurkezten diren lan guztiek ingurumenarekiko errespetutsuak izan behar dute aintzat izanik erabilitako materiala, bere degradazio naturala, obraren iragankortasuna, eraikitzeko erraztasuna eta erabateko integrazioa izatea ingurune naturalean. Zaratek, pagadi ondoan dagoen eraikuntza txikian, *Veinte, hogeit, vingt* izenburua daraman erakusketa dago: 20x20x20 zentimetroko formatuan egindako eskultura txikiak aurkitu daitezke bertan, 40 artista baino gehiagoren partehartzearekin. Aurtengo edizioan, gainera, film proiektzioak, kontzertuak, bertso saioak, performanceak, hitzaldiak, antzerkiak, serigrafia taile-rrak edota III. Aralarreko artzain gazta txapelketa antolatu dira, ekitaldi batzuk aipatzearren.

Badirudi azkenaldian ugarituz doazela ohiko zirkuitu eta erdigunetatik urrundu, eta ingurune naturalean antolatzen diren jaialdi eta ekimen kulturalak. Arte erakusketa, kontzertu eta emanaldi gehienak herri eta hiriguneetan ikustera ohituta gauden arren, eskertzekoa da horietatik kanpo gero eta anitzagoa den eskaintza kulturala. Urmuga ekimenak, adibidez, hemeretzi

Ezkerretik eskuinera:
Elena Scaratti italiarra,
Angels Artigas Claret kataluniarra,
Jofre Sebastian kataluniarra eta
Olatz Pereda euskal herritarra.

egun irauten duen ibilbidean musika eramaten du Euskal Herriko mendietara, kulturaz eta mendiaz gozatzeko modu berria eskainiz eta herrigintza, harreman sozialak, kulturalak eta politikoak sortuz eta saretuz. Aurten, Euskal Herriko hainbat mendate eta tontor igo dira, eta mendiguneetan Olatz Salvador, Donostiako Orfeoia, Niko Etxart, Dupla, MIZE edo Ekizaren kontzertuak ikusteko aukera egon da uztailako egun udatiarretan. Bestalde, Saran antolatzen den Usopop jaialdiak ere musika berrien erakusle izan nahi du eta Sarako inguruneak han eta hemengo taldeen elkargune bilakatzen ditu. Aurten, “Bihotzak josiko ditugu

berri” lelopean, hiru topaketa antolatu dituzte eta azarorako “Mapa galduak” ekimena antolatzen dabilta, Sara herrian eta inguruan elkartze artistikoak proposatuko dituen musika eta arte festibala. Arte sorkuntzari dagokionez, eta ildo beretik jarraituz, aipatzekoa da Karrantzako Muturbeltz proiektua, -artzain lanbidearen modu berean-desagertzeko arriskuan dagoen ardi espeziea babesteko modu sortzaile eta konprometituan lan egiten duen proiektua. Agroekologiaren, praktika artistikoaren eta tokiko jakintzaren bitartez, egoera horri aurre egitea da ekimen horren helburua. Zentzu horretan, artistentzako egonaldi programa dute

martxan: Ondo Bizi Arte Egonaldiak, artearen bidez ardi- eta artzain-munduaren egoerari buruz hausnartzeko, eztabaidatzeko eta haren berri zabaltzeko espazioa zabalduz.

Beraz, badira gure inguruan kultura deszentralizatzeko desirarik abiatu eta natura, kolektibotasuna, parte-hartzea eta publiko anitzetara heltzea helburutzat duten kultur ekimenak. Azken Muga jaialdiaren seigarren edizioa pasa den urriaren 2an amaitu zen, eta aurtengoan ere jaialdi batek elkartu ditu mugaren bi aldeetako herritarrek; musikak, arteak, bertsoek eta festak berri ere elkartu ditu garai batean muga batek banatu zituen herriak. ●

